

ALACA HÖYÜK VE ALACA HÖYÜK HITİT BARAJI KAZILARI, 2004

*Aykut ÇINAROĞLU
Elif GENÇ

Alaca Höyük'te 2004 yılı kazı çalışmaları, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izinleri ile 01 Ağustos – 20 Eylül 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir¹.

Bu yıl yürüttüğümüz kazıya, Kültür ve Turizm Bakanlığı, DÖSİM ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu, Çorum Valiliği, Alaca Kaymakamlığı ve Alaca Höyük Beldesi Belediye Başkanlığının aynı ve nakdi katkı sağlamışlardır².

2004 yılı çalışmaları iki alanda yürütülmüştür.

A- Höyük'te Kazı Çalışması

B- Gölpınar Hitit Barajı Çalışması

---

* Prof. Dr. Aykut ÇINAROĞLU, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı, 06100 Sıhhiye-Ankara-TÜRKİYE, aykut_cinaroglu@hotmail.com

Arş. Gör. Elif GENÇ, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı, 06100 Sıhhiye-ANKARA. elifgenc22@hotmail.com

¹ 2003 Alaca Höyük Kazısına; Bakanlık Temsilcisi olarak And Atasoy katılmıştır. Arkeolog-Desinatör Semra Çınaroğlu, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü'nden Arş.Gör.Elif Genç, Yüksek Lisans öğrencileri; Duygu ÇELİK, Özgür AĞAR, Ayça Elalım, lisans öğrencileri; Funda KUMRU, Mehtap TÜRKMEN, İlyas EREN, İsmail Cem Koyun ve Nesrin Çiçek katılmıştır.

² Geçen senelerde olduğu gibi en büyük mali destek, Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİM tarafından sağlanmıştır. Ayrıca, Çorum Valisi Sayın Erhan TANJU, Alaca Kaymakamı Sayın Mustafa AYHAN ve Alaca Höyük Beldesi Belediye Başkanı Sayın Hüseyin SAYKAN'ın kazıya sağladıkları aynı destek 2004 yılında da devam etmiştir. Yerel yöneticilerimize bir kez daha teşekkür ederiz. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara Üniversitesi ve Türk Tarih Kurumu da destek sağlamıştır. Sağlık eski bakanı Sn.Dr. Cevdet Aykan ve Arkeolog Betül Aykan'a da desteklerinden dolayı şükran borçluyuz.

A-HÖYÜK'TE KAZI ÇALIŞMASI:

Kazı çalışmaları, 1998 yılından itibaren topografik haritada LVIII-LXIII/34-47 plan karelerinde yürütülmektedir³ (Harita 1). 2004 yılında, bu alanın LIX-LXI/37-40 plan karelerinde, atölye yapısının açılmayan doğu bölümünün ortaya çıkartılması için çalışılmıştır⁴ (Çizim 1). 1 nolu silo odasının kuzeyinde, ilk kez 2001 yılında bir kısmı belirlenen bu küçük yapının tabanı üzerinden, bir atölyede kullanılabilir çok sayıda buluntu ele geçmiştir⁵. Bunlar: Tunç iğne parçaları, pişmiş toprak kapaklar (Çizim 2 c,e) ve dokuma tezgah ağırlıkları (Çizim a-b,d), çok sayıda ağırsaklar ve depolama nitelikli kap parçaları bulunmuştur. Bu kazı sezonunda söz konusu atölyeden elde edilen eserler ve geçtiğimiz yıllarda bulunanlar göz önüne alındığında, burasının küçümsenemeyecek derecede üretim kapasitesine sahip bir atölye olduğu anlaşılmaktadır.

Höyükte, 1998 yılından bu yana açığa çıkartılan tahıl depo oda sayısı dörttür⁶. Tahıl depoları -yuvarlak silo hariç- kuzey güney doğrultusunda sıralanmıştır. Bu depoların doğu, kuzey ve güney duvarları açığa çıkartılmış ancak; hiçbirisinin batı duvarı henüz saptanamamıştır⁷. Bunun nedeni, önceki dönem kazılarında bulunan ve Mabet-sarayın doğu yönünde yer alan ihata duvarının varlığıydı. Bu kazı mevsiminde, yaptığımız araştırmada, Mabet-saray ihata duvarının, tahıl depolarının batı duvarlarında kestiği anlaşılmaktadır. Bu saptamaya göre ihata duvarları, silo duvarlarından daha sonraki bir döneme aittir. Zaten açığa çıkartılan atölye Orta Hitit Çağ'ına, tahıl depoları-silolar Hitit İmparatorluk Çağ başlarına ait olmalıdır.

B-GÖLPINAR HİTİT BARAJI ÇALIŞMASI

2002 yılından itibaren kazısı ve temizliğine başlanılan Gölpınar Hitit Barajının önceki yıllarda taş dolgu setinin 2/3'si açılmış ve temizlenmişti⁸. 2004 yılında, taş setin geri kalan kısmı açılmıştır (Resim 1). Setin güney kısmının açılışıyla savaklar da bulunmuştur. Söz

---

³ Çınaroğlu,A.-Genç,E.;2000 s.328-329; Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2002, s. 428-429; Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2003, s.509; Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2004, s.279, Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2005, s.265.

⁴ Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2003, s. 510, Çizim 2; Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2004, s. 280-281, Çizim 3 ; Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2005, s.266, Çizim 2-3.

⁵ Çınaroğlu,A.-Genç,E.;2003 s.510 (Çizim 6-a,b,d,e,g,h), (Çizim 6-ı,i,j), (Çizim 7-a,d), (Çizim 8-a,b,c,e,g,ı,j),(Çizim 9-a,c,d); Çınaroğlu,A.-Genç,E.;2005, s.266, Çizim 4-7.

⁶ Çınaroğlu,A.-Genç,E.;2005, Çizim 2 (yuvarlak silo ile birlikte 4 adet tahıl depo odası mevcuttur).

⁷ A.g.e.; Çizim 2.

⁸ Çınaroğlu,A.-Genç,E.;2004 s.281-282, Resim 2-3.; Çınaroğlu,A.-Genç,E.;2005, s.266-267, Resim 2-3

konusu savakların açılır kapanır türden olmadığı, çift savağın birinin taş dolgu set üzerinden, diğèrinin ise settin kenarlarından suya yol verdiği anlaşılmıştır.

Barajın taş dolgu settinin yapılış tekniğı de, bu mevsim çalışmalarında, açıklık kazanmıştır. Yukarıda değinilen taş settin ya da settin çekirdek kısmında yer alan bölümün koridor şeklinde boş bırakılan kısmının iki yanına (kuzey-güney istikametinde) iki beden duvarı inşa edilmiş ve bu inşaat nispeten büyük taşlardan yapılmıştır. Bu taşlar, 50 x 60 x 50 ; 50 x 70 x 40; 60 x 40 x 40 gibi boyutlarda ve az çok düzeltilerek kullanıldığı anlaşılmıştır (Resim 1-2).

Taş settin beden duvarının yüksekliğı henüz tam olarak anlaşılamamıştır. Çünkü, beden duvarlarının havzaya ve suyun aktığı istikamete (Alaca Höyük Hitit Kentine) bakan kısımları, şev şeklinde meyilli küçük taşlarla döşendiğı anlaşılmaktadır. Bu şevlerden su havzasına bakarı, suyun tutulmasına, beden duvarına zarar vermesini önleyecek tarzdadır. Beden duvarının suyun barajdan çıkış istikametindeki yani Alaca Höyük Hitit Kenti'ne doğru olanı, su havzası kısmındaki aralarda yüksekliğı daha azdır. Bu nedenle, batı istikametindeki beden duvarına dayalı şev duvarı, aynı zamanda filtre görevi görmekteydi. Bu nedenle, söz konusu Gölpınar Alaca Höyük Hitit Barajının hem sulama hem de içme suyu amaçlı kullanılmış olabileceğini söylemek mümkündür. Günümüzde dahi, kullanıma hazır olan bu baraj (Resim 3), Anadolu'da barajsız yaşayamayacağını göstermektedir. 2004 yılında da havza içindeki son balçık kalıntıları da temizlenmiştir. Böylece Alaca Höyük Hitit Barajı gövdesinin dikdörtgen şeklinde olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, bu barajın yapımında yerel kayaların düzeltilerek, baraj gövdesinin oluşturulmasına katkıda bulunulduğu da ilk kez bu mevsimdeki kazı sonucu ile anlaşılmıştır. Ana kayanın bulunmadığı kısımda iri taşlarla desteklenmiştir.

Hitit Barajının taş dolgu setinin güney ucunda ortaya çıkartılan savaklar, settinkine oranla daha düzgün taşlarla yapılmıştır. İki savaktan birisi taş dolgu set üzerindeki kanala, diğeri ise çekirdek kısmındaki havuza doğru suyu yönlendirmektedir. 2004 yılı kazısı sonucu iki savağın işlevini şöyle açıklamak mümkün olmuştur:

- 1. savak, barajın havzasının suyu tam dolmadığı zamanda taş dolgu set üzerindeki kanala suyu yönlendirdiğı ve bu suyun devamlı aktığı,
- 2. savağın, havuzun suyunun fazla olduğu dönemlerde, fazla suyun havuza boşalmasını sağladığı anlaşılmıştır.

Göletin kaynak suyu, şimdiden baraj gövdesini doldurmuştur. Bu baraj suyu ile Alaca Höyük'te geniş alanlar sulanmaktadır (Resim 3). Barajda yürütülen çalışmalar tamamlandığında, Gölpınar Hitit Barajı, işlevini devam ettiren en eski baraj olacaktır.

Kaynakça

- Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2000 “Alaca Höyük 1998 Yılı Kazı Çalışmaları”, 21. *Kazı Sonuçları Toplantısı 1*, 24-28 Mayıs 1999 Ankara, s.327-334, Ankara.
- Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2002 “Alaca Höyük 1999-2000 Yılı Kazı Çalışmaları”, 23. *Kazı Sonuçları Toplantısı 1*, 28 Mayıs-01 Haziran 2001 Ankara, s.427-434, Ankara.
- Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2003 “Alaca Höyük 2001 Yılı Kazı Çalışmaları”, 24. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2*, 27-31 Mayıs 2002 Ankara, s. 509-518, Ankara.
- Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2004 “Alaca Höyük ve Alaca Höyük Hitit Barajı Kazıları, 2002”, 25. *Kazı Sonuçları Toplantısı 1*, 26-31 Mayıs 2003 Ankara, s. 279-288, Ankara.
- Çınaroğlu,A.-Genç,E.; 2005 “2003 Yılı Alaca Höyük ve Alaca Höyük Hitit Barajı Kazıları”, 26. *Kazı Sonuçları Toplantısı 1*, 24-28 Mayıs 2004 Konya, s. 265-276, Ankara.